

POSTANOWIENIE

24 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 października 2024 r. w Warszawie
zażalenia J.K.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 16 lutego 2023 r., I AGa 224/19 (I WSC 21/23),
w sprawie z powództwa P. w W.
przeciwko J.K.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego do
orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Pozwany J.K., działający przez kuratora dla strony nieznanej z miejsca pobytu, radcę prawnego M.B., wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie z powództwa P. w W. o zapłatę. Postanowieniem z dnia 16 listopada 2022 r. Sąd Najwyższy zwrócił skargę kasacyjną wraz z aktami sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu, wskazując m.in. na potrzebę zweryfikowania umocowania w postępowaniu kasacyjnym kuratora ustanowionego postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 23 stycznia 2018 r.

Postanowieniem z dnia 16 lutego 2023 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu odrzucił skargę kasacyjną, uznając ją za niedopuszczalną. Powołując się na art. 143 w związku z art. 144 § 1 k.p.c. wskazał, że kurator ustanowiony przez Sąd Okręgowy w sprawie zakończonej prawomocnym orzeczeniem nie ma uprawnienia do wniesienia skargi kasacyjnej z uwagi na specyfikę tego środka procesowego, wszczynającego nowe postępowanie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, kuratela ustanowiona wobec J.K. postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 23 stycznia 2018 r. wygasła w chwili wydania prawomocnego wyroku przez Sąd Apelacyjny. Na zakres uprawnień kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu nie wpływa przy tym pełnienie tej funkcji przez profesjonalistę będącego adwokatem lub radcą prawnym.

Wnioskami z dnia 23 lutego 2023 r. kurator pozwanego zwrócił się w jego imieniu o ustanowienie kuratora celem reprezentowania nieznanego z miejsca pobytu J.K. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, w tym składania skargi kasacyjnej i zażaleń, a jednocześnie o ustanowienie dla pozwanego J.K. pełnomocnika procesowego z urzędu.

Postanowieniem z dnia 21 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu ustanowił dla pozwanego pełnomocnika celem ewentualnego sporządzenia i wniesienia zażalenia na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 16 lutego 2023 r. i oddalił wniosek o ustanowienie kuratora.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 16 lutego 2023 r. zaskarżył zażaleniem pozwany, działający przez pełnomocnika – adwokata ustanowionego przez Sąd Apelacyjny, zarzucając naruszenie art. 87¹ § 2 oraz art. 143 i art. 144 k.p.c. przez niezasadne odmówienie kuratorowi będącemu radcą prawnym prawa do złożenia skargi kasacyjnej i niezasadne przyjęcie, że kuratela wygasła w chwili wydania prawomocnego wyroku, a także naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez niezasadne odrzucenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy art. 143 i n. k.p.c. nie określają czasowych granic umocowania kuratora ustanowionego dla strony nieznanej z miejsca pobytu. W judykaturze, jak również w doktrynie, zakres ten nie jest natomiast postrzegany jednolicie. W orzecznictwie przyjęto, że kurator *absentis* jest umocowany do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, w którym uczestniczył reprezentując stronę nieznaną z miejsca pobytu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1958 r., 4 CO 19/58, OSPiKA 1959, nr 3, poz. 77), jak również do złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika procesowego w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2017 r., III PK 170/16, OSNP 2018, nr 8, poz. 106). W piśmiennictwie, przy zasadniczej aprobachie dla poglądów judykatury, rozbieżnie ocenia się uprawnienie kuratora *absentis* do wniesienia skargi kasacyjnej, wskazując z jednej strony na zasadność odpowiedniego stosowania stanowiska wyrażonego w odniesieniu do zakresu umocowania pełnomocnika procesowego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 122, z drugiej zaś na ryzyko niekorzystnych konsekwencji dla strony wynikających z pozbawienia kuratora uprawnienia do wniesienia w jej imieniu nadzwyczajnych środków zaskarżenia i niecelowość ponownego ustanawiania kuratora do postępowania kasacyjnego, przy uwzględnieniu, że właściwe jest pełnienie tej funkcji przez osobę obeznaną ze stanem sprawy.

W postanowieniu z dnia 28 listopada 2017 r., III PK 170/16, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że przy uwzględnieniu, iż ustanowienie kuratora dla osoby

nieznanej z miejsca pobytu następuje jedynie na wniosek, uprawnienie to, po uprawomocnieniu się wyroku, mogłoby być wykorzystywane do realizowania partykularnych interesów przeciwnika procesowego strony zastępowanej przez kuratora, który mógłby wnosić o ustanowienie kuratora do postępowania kasacyjnego dla strony przeciwnej albo zaniechać tej inicjatywy w zależności od wyniku postępowania przed sądem drugiej instancji. Spostrzeżenie to przemawia za przyznaniem kuratorowi umocowania nie tylko do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, co wynika z aprobowanego w doktrynie wcześniejszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, lecz także skargi kasacyjnej, jeżeli kurator posiada zdolność postulacyjną przed Sądem Najwyższym (por. art. 87¹ k.c.). Dostrzec przy tym trzeba, że przyznanie kuratorowi uprawnienia do złożenia wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony nieznanej z miejsca pobytu nie eliminuje ryzyk trafnie dostrzeżonych przez Sąd Najwyższy w powołanym postanowieniu, mając chociażby na względzie trudność w ocenie podstaw ustanowienia przez sąd pełnomocnika procesowego w przypadku osoby nieznanej z miejsca pobytu (art. 117 § 2 k.p.c.) i możliwość oddalenia tego wniosku.

Na przeszkodzie tak postrzeganemu umocowaniu kuratora *absentis* nie stoi koncepcyjna odrębność postępowania kasacyjnego, jeżeli zważyć, że konstrukcja ta, uzasadniona nie tylko przez wzgląd na nadzwyczajny charakter skargi kasacyjnej, lecz także na przedmiot postępowania kasacyjnego i ustrojowe, ponadindywidualne funkcje realizowane w nim przez Sąd Najwyższy, ma modelowy charakter i doznaje niekiedy odstępstw, motywowanych zazwyczaj względami pragmatycznymi i utylitarnymi (por. np. art. 89 § 1 k.p.c., art. 387¹ k.p.c., art. 398¹⁶ k.p.c.; *de lege lata* także art. 91 pkt 1 i art. 118 § 2 k.p.c.). Po wejściu w życie ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614), którą zmodyfikowano brzmienie art. 91 pkt 1 k.p.c., przeciwko preferowanemu podejściu nie przemawia również dążenie do symetrii między zakresem umocowania pełnomocnika procesowego i kuratora *absentis*; przeciwnie – argument systemowy oparty na brzmieniu art. 91 pkt 1 k.p.c., jak również art. 118 § 2 k.p.c., prowadzi do wniosków zgodnych z zajęтым wyżej stanowiskiem. Zważywszy, że zaskarżony skargą kasacyjną wyrok

Sądu Apelacyjnego zapadł w dniu 22 grudnia 2020 r., a zatem przed wejściem w życie powołanej ustawy, w okolicznościach sprawy argument ten może mieć jednak tylko uzupełniające znaczenie.

Niezależnie od powyższego, na rzecz objęcia kompetencją kuratora ustanowionego dla strony nieznanej z miejsca pobytu także postępowania kasacyjnego przemawiają również względy związane ze sprawnością postępowania. Powody te unaoczniają się najwyraźniej w przypadku, w którym – co należy uznać za sytuację pożądaną z punktu widzenia ochrony interesów osoby nieobecnej – funkcję kuratora *absentis* pełni adwokat lub radca prawny. Taka zaś sytuacja miała miejsce w sprawie, w której wydano zaskarżone postanowienie, a sekwencja i liczba podjętych w niej już po wniesieniu skargi kasacyjnej czynności procesowych, motywowanych wątpliwościami co do zakresu umocowania kuratora, w zestawieniu z czasem, który okazał się niezbędny do ich podjęcia, może stanowić w tej materii adekwatny przykład.

W konsekwencji, skoro skarga kasacyjna została wniesiona przez stronę, której przedstawicielem ustawowym – kuratorem ustanowionym dla strony nieznanej z miejsca pobytu – był radca prawny (art. 87¹ § 2 k.p.c.), zaskarżone postanowienie należało uznać za wadliwe, co prowadziło do jego uchylenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[a]

